

Čtenářská gramotnost

Osmnáctidílný seriál MF DNES je určen žákům základních škol a jejich rodičům. Na ukázkách kvalitní beletrie a zadaných úloh se naučíte lépe porozumět textu, přemýšlet o něm a dobře ho využít, což se vám může hodit nejen při přijímacích.

3. díl

Postavy jsou klíčem k příběhu

V každém příběhu hned od první stránky pátráme po hlavních postavách, ale všímáme si i těch vedlejších. Také ony mohou do příběhu výrazněji zasáhnout nebo nás jen bavit, jak se chovají, co říkají, co si myslí a co cítí. Dobře napsané postavy před našima očima ožívají, to ony utvářejí celý příběh, provázejí nás vyprávěním od začátku až do konce. Pokud nás zajímá osud postavy, čte se nám příběh lépe, jsme do něj více vtaženi. Děj knihy mnohdy zapomeneme, ale některé postavy nám v paměti utkvějí na dlouho, možná i na celý život. Bez postav by žádný příběh neexistoval.

Ukázky možných odpovědí

MLADŠÍ ŽÁCI

Jak zadání řešili žáci druhého ročníku:

A Podtrhl si např.: Ještě trochu mokřý, ale na nočním větru rychle oschl. Jen se pak už nezbavil věčné rýmy. Anežka měla častěji dobrou náladu než špatnou a ráda si hvízdala.

V podtržených částech s dopomocí hledali místa, kde se dočetli, jak postava vypadá, co dělá, říká a jak se cítí.

B Společné mají: vyhlíželi se ze semínka; narodili se na podzim u nádraží; na začátku to nemají lehké; umějí mluvit; jsou malíci; vydali se do světa.

C Čtenář by měl zdůvodnit svou volbu, např.: Líbí se mi víc Anežka, protože je odvážnější a ubránila se stehlíkovi.

STARŠÍ ŽÁCI

Jak odpovídaly děti v osmé třídě:

A 1) Zuřil, pil, řval, zpíval odhrnovačku, bouchl do stolu, klel, vytáhl nůž a vyhrožoval, byl vzteklý. 2) Schlípl, schoval zbraň, vrčel, byl zamlklý. 3) Násilník a hrubec, ale zbabělý.

B Doktor se ho nelekl, doktor se nedal vyprovokovat, to kapitán nečekal. Kapitán se zalekl toho, že by mohl viset.

C Doktor je vzdělaný, vychovaný. Nepotřebuje se násilím povyšovat nad ostatní. Asi může nechat postavit kapitána před soud.

pro mladší

František z kaštanu, Anežka ze slunečnic
(Radek Malý)

Řach! Buch! Ra-ta-ta! Byla větrná noc uprostřed září. Jedno zapomenuté vesnické nádraží se povalovalo v oranžovém přitíni... Duc-duc! Na nástupiště padaly kaštany. Náhle se ozvalo: Jauvajs!

To když jeden zelený ježek spadl mezi pražce. Na prasklá slupka se rozpůlila a tam, kde by každý čekal hnědý kašánek, se choulil - František. Ještě trochu mokřý, ale na nočním větru rychle oschl. Jen se pak už nezbavil věčné rýmy.

Vyloupnutý František té jediné noci dorostl a dozrál, blond vlasy mu ztmavly a zhrubl mu hlas. Potuloval se kolem nádraží, spával pod lavičkou a navečer upíjel mlíko kočce Klementýně. Ona ho ale ráda nechala, byl totiž hubený až hrůza. Takové bezdomovecké živobyčí Frantu brzo přestalo bavit a řekl si: „Jednou jsem na světě, tak se mu podívám na zoubek.“ Sbalil si tlumok a vyrazil na dlouhý výlet.

Nedaleko od nádraží pospávaly slunečnice. Jednu slunečnici po ránu začal ozobávat stehlík. Slunečnice mu začala nadávat: „Nezdvořáku, jedeš odsud! Tumaš!“ A kousla stehlíka do nohy. Letěl splašeně pryč. Nenařadila mu slunečnice, ale Anežka. Ještě prťavá, jak se čerstvě vyhlížela ze slupky slunečnicového semínka. Počkala, až na slunci povyroste, a - hup! Dychtivá po dobrodružstvích se vydala do světa. Nemohla se přitom zbavit pocitu, že na ni někde někdo čeká.

Ti dva se dali poznat lehce: Anežka měla častěji dobrou náladu než špatnou a ráda si hvízdala. Nosila culíky, na krku šátek a mezi předními zuby měla mezířku. To od toho, jak zamlada louskala slunečnicovou semínka.

František nosil po kapsách kapesník a kaštany a na hlavě klobouk. Kabát, co voněl tabákem, mu byl trochu velký a věčně za ním povlávala šála. Cítil se zpočátku osamělý, a tak mu občas bylo smutno - ale dlouho to netrvalo.

(Zdroj: Malý, Radek: František z kaštanu, Anežka ze slunečnic. Praha: Meander, 2006. Upraveno.)

pro starší

Poklad na ostrově
(Robert Louis Stevenson)

K večeru přišel do výčepu doktor Livesey. Ještě dnes si vzpomínám, jak mě překvapil rozdíl mezi elegantním lékařem v napudrované paruce a s vlídným chováním a neotesanými venkovany. Ještě nápadněji se však lišil od našeho opilého a hromotlucného piráta. Najednou kapitán spustil svou odhrnovačku: Na černé rakvi patnáct chlapů popíjí, jo-ho-ho, ať teče rum!

Doktor Livesey kapitánovu písničku ještě neznal. Nebyla mu nijak po chuti. Hněvivě se podíval na zpěváka, ale dál hovořil se starým zahradníkem. Zatím se kapitán zpěvem rozjařil a konečně bouchl pěstí do stolu, což pro nás znamenalo rozkaz k okamžitému utišení. Všechny hlasy zmlkly, jen doktor Livesey hovořil vlídným a zřetelným hlasem dál. Kapitán na něho chvíli poulil oči, bouchl ještě jednou do stolu, až konečně sprostě zaklel: „Ticho tam v podpalubě!“ „Mluvíte snad se mnou, pane?“ povídá doktor, a když mu hrubec s novým zaklením přisvědčil, odpověděl: „Chci vám jen říci, pane, že nepřestanete-li pít rum, bude na světě brzo o jednoho hnusného chlapa méně!“

Kapitán se neznal vzteky. Vyskočil, otevřel námořnický zavírák a vyhrožoval doktorovi, že ho připíchne ke zdi.

Ale doktor se ani nehnul. Mluvil s ním dál jen tak přes rameno a tónem, dost hlasitě, aby to slyšela celá nálevna, ale naprosto klidně a pevně: „Neschováte-li ten nůž okamžitě do kapsy, slibuji vám na svou čest, že jen co se sejde porota, budete viset!“

Pak se na sebe upřeně zahleděli, netrvalo to dlouho, kapitán schlípl, schoval zbraň a usedl. Vrčel jako zbitý pes. Za chvíli doktor odejel. Kapitán byl ten večer a ještě dlouho potom zamlklý.

(Zdroj: Stevenson, Robert Louis: Poklad na ostrově. Praha: Vyšehrad, 1980. Upraveno.)

Zadání pro mladší čtenáře

A Podtrhni v textu jednou barvou (např. modrou) všechna místa, kde ses dozvědě(a) něco o Františkovi. Jinou barvou (např. červenou) podtrhni místa, kde ses dozvědě(a) něco o Anežce. Potom řekni svými slovy, jak vypadá, co dělá, co říká a jak se cítí Anežka. A nakonec pověz, jak vypadá, co dělá, co říká a jak se cítí František.

B Co mají František a Anežka společného?

C Zamysli se, která postava se ti líbila víc a proč.

Zadání pro starší čtenáře

A 1) Jak se choval kapitán během popsané situace? 2) Jak se jeho chování na konci změnilo? 3) Jaký tedy je?

B Co všechno způsobilo změnu kapitánova chování?

C Čím to, že doktor dokáže zachovat klid? Hledej odpovědi v textu.

Zkuste si

Vezmi si knihu, kterou právě čteš. Čti souvisle 15 minut. Jaké postavy se v knize objevují? Jsou si v něčem podobné? Liší se nějak? Je některá z postav podobná tobě nebo někomu, koho znáš? Čím? Zamysli se nad postavami ve své knize. Podle čeho poznáváš, jaké mají vlastnosti?

Stranu připravil čtenářský tým projektu Pomáháme školám k úspěchu rodinné nadace Renáty a Petra Kellnerových a redaktorka MF DNES Bohdana Jarošová.

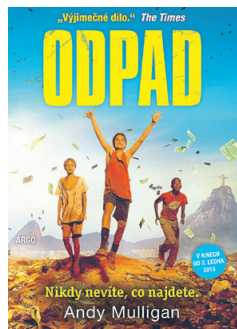
» PŘÍŠTĚ

Jak vypadá dobrý příběh

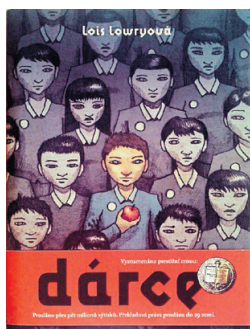
Tipy na čtení

Andy Mulligan
Odpad

Tři hlavní hrdinové této knihy - Rafael, Gardo a Krysa - žijí na skládce v obřím městě kdesi v Jižní Americe. Každý z nich má jinou povahu, ale spojuje je touha žít lepší život, než jaký jim byl souzen. Jednoho dne najdou informace vedoucí k velkému obnosu peněz. Nejsou však jediní, kdo je chce získat. Díky vlastní chytrosti a pomoci několika dalších přátel se jim podaří peníze získat a většinu z nich rozdají dalším chudým lidem ze skládky. Kniha o odvaze a přátelství, v níž se slovem „odpad“ zdaleka nemyslí jen věci na skládce.

Lois Lowryová
Dárce

Dvanáctiletý Jonas žije ve světě, v němž neexistují války, zločiny, strach ani bolest. Všechno je dokonale organizované, nikdo si kvůli ničemu nemusí dělat starosti, dokonce i povolání dostane každý přiděleno. Jonas se má stát „příjemcem paměti“, uctívaným strážcem vzpomínek. Podrobuje se výcviku, při němž mu dosavadní příjemce paměti předává to, co nikdo jiný nesmí vědět ani cítit - vzpomínky a zkušenosti předchozích generací, dozvídá se o bolesti a utrpení, ale i o krásě, lásce a přátelství a začíná chápat, že jeho společenství žije v dostatku a bezpečí za cenu totální absence citů a možnosti volby. A s tímhle vědomím, s poznáním těchto hodnot už nedokáže žít jako dřív.

Jan Jelen, Petra Z. Jelen
Drak Drango

Hrdina Drango je velkorysý, ale trochu ješitný drak, který má smysl pro humor. Snaží se najít nový domov ve vesničce plné pozoruhodných stavení a nedůvěřivých lidí. Díky své hravosti si snadno získá hlavně děti. Sbližování s dospělými je však pro Dranga strastiplnou cestou, plnou napětí a dobrodružství, na které musí prokázat nejedno hrdinství. Kniha je zajímavá tím, že na každé dvoustraně najdeme jak psaný příběh, tak i jeho komiksové zpracování.